

Paul Bronzwaer, ***Maastricht en Luik bezet. Een comparatief onderzoek naar vijf aspecten van de Duitse bezetting van Maastricht en Luik tijdens de Tweede Wereldoorlog***

(Dissertatie Leiden 2010, Maaslandse Monografieën 73; Hilversum: Verloren, 2010, 389 p., ISBN 978 90 8704 158 8).

In de geschiedschrijving over de Tweede Wereldoorlog is het stilaan mode geworden om verschillende locaties met elkaar te vergelijken. Maastricht en Luik lenen zich goed voor een dergelijke vergelijking. Twee op korte afstand van elkaar gelegen middelgrote provinciehoofdsteden, met elkaar verbonden door een lange gemeenschappelijke historische traditie, maar toch zo verschillend door de tussenliggende staats- en taalgrens en door hun inbedding in aparte nationale politieke culturen. Het valt te verwachten dat beide steden ook tijdens de turbulente jaren van de Duitse bezetting (1940-1944) in veel opzichten een andere ontwikkeling hebben doorgemaakt.

In 2009 promoveerde aan de Universiteit Leiden P.M.M.A. Bronzwaer, van opleiding romanist en in een vorig werkzaam leven gedurende 37 jaren leraar Frans aan het Sint Maartenscollege in Maastricht, op een vergelijkende studie over de Duitse bezettingstijd in Maastricht en Luik. Bronzwaer heeft al die tijd een levendige belangstelling gehad voor het wel en wee van zijn stad tijdens de Tweede Wereldoorlog en publiceerde eerder populair wetenschappelijke werken over dit onderwerp, zoals *Maastricht Bevrijd..! En toen..?* (1989) en *Vier jaar zwijgen* (1994). Bronzwaer onderzocht in zijn proefschrift vijf thema's waarbij beide steden contrasterend worden behandeld: 1. de oorlogshandelingen in mei 1940 die geleid hebben tot de inname en bezetting van beide steden; 2. het bezettingsbestuur; 3. de jodenvervolging; 4. de bevrijding door de geallieerden in september 1944; 5. het herstel van het democratische bestuur na het einde van de Tweede Wereldoorlog. De auteur heeft zich zeer uitvoerig literatuur- en bronnenonderzoek getroost, waarbij hij niet nalaat te wijzen op de voor hem erg ongunstige situatie en lamentabele toegankelijkheid van de (lokale) Belgische archieven, vooral in vergelijking met de kwaliteit en openbaarheid van de Nederlandse archiefbewaarplaatsen.

Bronzwaer vergelijkt de toestand in Maastricht en in Luik telkens op de vijf voornoemde onderdelen, maar veel kon al worden afgeleid uit de algemene ontwikkelingen die niet tot die twee steden beperkt waren. Maastricht moest al de dag van de Duitse inval (10 mei 1940) capituleren, omdat de Duitsers het strategische belang van de Maasbruggen inzagen. Luik hield het nauwelijks twee dagen langer uit en viel op

12 mei in Duitse handen. De verschillen in de lokale bezettingsbesturen zijn grotendeels terug te voeren op het feit dat Nederland een burgerlijk bezetting kende en België onder een militaire administratie viel. Het lokale bestuur in Maastricht nam een meer lijdzame houding aan, terwijl men in Luik de marges van passief verzet opzocht. Anders dan in Maastricht kwam in Luik een geweldspiraal op gang die in de stad en de omringende regio bijna het karakter van een burgeroorlog aannam. Het aantal slachtoffers van de jodenvervolgving weerspiegelt ook de landelijke trends. In Luik was de overlevingskans voor de vervolgdgen aanzienlijk hoger dan in Maastricht, wat te verklaren is met de bekende factoren: aandeel van buitenlandse Joden, wantrouwen jegens de autoriteiten, vlucht- en onderduikmogelijkheden, aanwezigheid van gewapend verzet. Beide steden werden in 1944 in eenzelfde beweging van de geallieerde opmars bevrijd. Luik werd weer opgenomen in het Belgische staatsverband, terwijl Maastricht tot midden 1945 afgesloten bleef van het centrum van het land waar de bezetting nog voortduurde. Voor het naoorlogse herstel stelt de auteur dan weer vast dat in beide gevallen niet zozeer van een breuk sprake was, maar veeleer van continuïteit met de vooroorlogse periode. De politieke vernieuwing zou er in beide gevallen pas vanaf de jaren zestig komen.

De manier waarop de auteur de vergelijking van de bezettingsgeschiedenis in Maastricht en in Luik aanpakt, doet de vraag oprijzen van het nut van een dergelijke vergelijking, temeer daar de meeste gelijkenissen en verschillen zijn af te leiden uit meer algemene en landelijke ontwikkelingen. Maastricht en Luik worden daardoor casestudies van wat uit de algemene geschiedenis van Nederland en België al bekend is. Zo wordt op geen enkele wijze een correctie geboden op het algemene beeld. Bronzwaer heeft zich daarnaast laten verleiden tot typering en interpretaties die op zijn zachtst gezegd wat ongebruikelijk zijn in de wetenschappelijke geschiedschrijving. Zo gaat hij op zoek naar patronen in de manier waarop in beide steden de Duitse bezetting is beleefd. Hij vindt die in de verschillen 'in karakter tussen de Maastrichtenaar en Luikenaar'. Wat volgt, past in het populaire rijtje van lokale clichés: de ene is 'volgzaam', 'gezagsgetrouw' en heeft 'respect voor de overheid', de andere is 'gepassioneerd' van aard en houdt het imago van zijn stad als *Cité ardente* hoog in het vaandel. In een proefschrift verwacht men dergelijke omschrijvingen niet. Dit neemt niet weg dat deze rijke en goed gedocumenteerde dissertatie de terechte bekroning is van een jarenlange interesse voor de geschiedenis van de streek, in het bijzonder tijdens de Tweede Wereldoorlog.

Georgi Verbeeck, Maastricht University / Katholieke Universiteit Leuven